

fluunt demonstrare? Præterea homines qui suâ culpâ cœlesti lumini, quo ipsorum ignorantia depelleretur, aditum præcludunt, potentiam habent saltem remotam, singula juris naturalis præcepta cognoscendi, ut supra exposuimus.

Obj. 6^o. Non pauci sunt homines adeo hebetis & tardi ingenii, ut conclusiones ex primis principiis pendentes deducere nequaquam valeant; invincibili proinde juris naturalis ignorantia subjacent.

Resp. posse homines, vel maximè imperitos & rudes, ad Legis naturalis cognitionem, quantum satis est, pervenire, modò non desit sincera pietas, & cœlestè lumen assiduis precibus postulent. Ad scientiam enim salutis longè tutius ac certius perducunt cordis munditia & simplicitas, quàm ingenii perspicacitas & inflata eruditio. Hinc Christus sic exclamat: *Confiteor tibi, Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis* (Matth. 11. 25.) Quibus autem iusto Dei iudicio non datur hæc scientia, ii mentis hebetudinem immeritò prætexerent: ista enim, præterquàm quòd est poena peccati originalis, plerumque pravis cupiditatibus, variisque peccatis plurimum augetur. Sicut nulli debetur gratia quâ sanatur voluntatis corruptela & infirmitas, ita etiam nulli debetur gratuitum lumen quò mentis tenebræ depellantur.

Obj. 7^o. Idem de jure naturali sentiendum est, ac de scientiis speculativis: atqui in scientiis speculativis sæpè accidit ut invictè ignorentur conclusiones à primis principiis remotiores; ergo, &c.

Resp. Neg. maj. & paritatem. Juris quippè naturalis cognitio, cum actus nostros dirigere debeat, magis à corde quàm à mente, magis ab animi puritate quàm ab ingenii subtilitate pendet. Si quis ergo mentem suam ab omni pravata cupiditate emerit; si humili oratione divinam opem imploraverit; si pios doctosque viros sine fraude & dissimulatione consuluerit, cum agitur de rebus dubiis,

& violandæ Legis divinæ periculum imminet; is profectò vel certam veritatis cognitionem assequetur, vel, remanente dubitatione, partem tutiorem amplectetur. Longè autem aliter se habent veritates speculativæ: in actus humanos non influunt; eorum cognitio magis ab ingenii sagacitate, quàm à mentis munditia pendet, & sine ullo salutis periculo invictè ignorari possunt.

DISSERTATIO II.

De Lege positiva.

LEX positiva dicitur ea quæ naturaliter mentibus nostris non insita est, sed ab aliquo Legislatore extrinsecus posita & constituta. Duplex autem est, divina scilicet quæ Deum, & humana quæ hominem habet autorem. De utraque seorsim agendum.

SECTIO I.

De Lege positiva divina.

Lex positiva divina, sive à Deo lata, dividitur in veterem sive Mosaicam quæ populo Israëlítico data est, & per Moïsem promulgata, & in novam sive Evangelicam quæ à Christo fuit instituta, & per Apostolos denuntiata. De utraque speciatim differemus.

CAPUT PRIMUM.

De Lege veteri, sive Mosaïca.

TRIA sunt in isto capite expendenda; primum, an Lex verus bona fuerit, & Deum autorem habuerit; secundum, quosdam obligaverit; tertium, utrum abrogata fuerit, & quandam defierit.

ARTICULUS PRIMUS.

An Lex vetus bona fuerit, Deumque autorem habuerit.

Legem veterem bonam esse, à Deoque conditam negarunt Marcionitæ, Manichæi, & Priscillianistæ: duo scilicet fingebant prima rerum principia, alterum malum quod juxta ipsos fuit veteris Legis autor, unde eam malam esse concludebant; alterum bonum à quo prodit Lex Evangelica quæ idem bona est. Nostrorum etiam temporum Deïstis familiare est Legem Mosaicam disteriis infectari.

PROPOSITIO I.

Lex vetus bona fuit.

Probatur. Ea Lex bona erat, cujus sanctitatem passim celebrat Scriptura; quam observârunt utriusque Testamenti viri pietate insignes; quæ de supremo Numine nihil nisi vera & sublimia tradit; quæ tandem eximia morum præcepta continet:

atque 1^o. Legis veteris sanctitatem non semel commendat Scriptura: *Lex Domini immaculata, convertens animas*, inquit Psaltes Regius. (Psal. 13. 8.) *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum & bonum.* (Rom. 7. 12.) *Scimus autem quia bona est Lex, si quis eâ legitime utatur.* (1. Tim. 1. 8.) Ergo 1^o. &c.

2^o. Eam religiose observârunt utriusque Testamenti homines sanctissimi. In veteri quidem omnes Patriarchæ, Prophetæ, Moyses, Samuel, & præceteris David qui toties psallebat: *Lex tua meditatio mea est*, — *Legem tuam non sum oblitus, bonum mihi Lex oris tui.* (Psal. 118.) In novo etiam Testamento, eam diligenter implevit Christus qui sic testatur: *Non veni solvere Legem, sed adimplere;* (Matth. 5. 17.) qui voluit circumcidi, Sabbatum servare, Pascha celebrare, &c. Hanc observavit Beata Virgo quæ legi Purificationis sese subjecit, Filiumque suum unigenitum prætio Lege præscripto redemit. (Luc 2. 22.) Ergo 2^o. &c.

3^o. De supremo Numine nihil nisi vera & sublimia prædicat: Deum enim exhibet unicum, optimum, æternum, immensum, spiritum purissimum, infinitum, mundi conditorem, sapientissimis legibus res universas moderantem, malos punientem, bonos remunerantem, omnium denique honorum fontem; quàm verò turpiter de Deo sentirent ceteræ omnes gentes & illustriores Philosophi, nemo nescit; ergo 3^o. &c.

4^o. Eximiam morum disciplinam tradit Lex Mosaïca. Præcipit enim ut Deum toto corde quis diligat; (Deut. 6. 5.) prohibet ne quis proximo suo noceat; furtum, stuprum, adulterium, homicidium vetat. (Levit. 19.) Variis pœnis à vitio deterrit, & propositâ mercede ad virtutem excitat; non pravas tantum actiones, sed & mala desideria interdicit: *Non concupisces.* (Exod. 20.) Uno verbo, decem Decalogi præcepta quæ morum regulas à Moyse traditas continent, rectæ rationi

sunt prorsus consona, & veluti totius Legis naturalis compendium ; ergo 4^o. , &c. ergo Lex vetus bona fuit.

PROPOSITIO II.

Deus veteris Legis autor est.

Probatur. Ille est veteris Legis autor, cui eam tribuunt Scripturæ ; atqui Veterem Legem Deo tribuunt Scripturæ ; siquidem eam passim vocant *mandatum, verbum, legem Dei. Irritum, inquit Christus, fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. (Matth. 15. 6.)* Hæc sunt præcepta & ceremoniæ, atque iudicia quæ mandavit Dominus Deus vester, ut docerem vos, ait Moyses. (*Deut. 6. 1.*) Deus sic hortatur: *Mementote Legis Moysis servi mei, quam mandavi ei in Hareb. (Malach. 4. 4.)* Tulerunt illum (Jesum) in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in *Legè Domini. (Luc. 2. 22.)* Ergo veteris Legis conditor est ipse Deus, Moyses verò promulgator.

Præterea quis sibi persuadeat Judæos, Legem Mosaicam quæ gravibus præceptis eos quasi obruebat ; quæ multa cupiditatibus ingrata exigebat ; quæ non rarò sub pœna capitis obligabat, admissuros fuisse, nisi Moyses evidentibus argumentis, & præsertim miraculis, demonstrasset Legem hanc ab ipso Deo, cujus legatus erat, mansisse ?

Solvuntur objecta.

Obj. 1^o. Eâ Lex mala fuit, cujus præcepta non erant bona: atqui veteris legis præcepta, &c. Sic enim testatur Deus: *Dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non vivent. (Ezech. 20. 25.)*

Resp. ex variis interpretationibus quæ ad solvendam hanc difficultatem afferuntur, ea quam

modo exponemus potior nobis videtur, & prædicto Ezechielis capiti magis accommodata. Ut autem facilius intelligatur, observandum est inter Leges Israëlitis à Deo per Moysen datas, alias fuisse morales quas Decalogum vocamus, & alias ceremoniales quæ omnes ritus ad cultum Dei externum pertinentes præscribebant. Cùm nihil aliud sit Lex moralis, quàm Lex æterna & naturalis, quisquis eam totam observat, justus est apud Deum: *Faciores enim legis, inquit Apostolus, justificabuntur. (Rom. 2. 13.)* Lex verò ceremonialis, etiam si accuratè observaretur, ex seipsa justitiam non conferebat, quia tota sita est in externis quibusdam ritibus, qui conscientiam minimè afficiunt, impleri que possunt, quamvis cor longè sit à Deo.

Post Israëlitarum ex Ægypto egressum, ipis tantùm Lex moralis tradita est in tabulis lapideis, nec alia iis opus fuisset, si illam observassent. Quia verò vitulum aureum statim adoraverunt, & noverat Deus illos ad rebellionem esse propensos, novum iis præceptorum jugum imposuit, quo veluti contumaces servi coercerentur, à falsorumque numinum cultu averterentur. Id ipse Deus aperte sic declarat: *Ejeci eos de terra Ægypti, & eduxi eos in desertam, & dedi eis præcepta mea, & iudicia mea ostendi eis, quæ faciens homo vivet eis; (Ibid. v. 12.)* id est, dedi eis Legem moralem, cujus observatio vitam confert spiritualem. Enumeratis deinde plurimis Israëlitarum criminibus, sic prosequitur Deus: *Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non vivent, id est, præcepta ceremonialia. Dicuntur non bona, non quia mala erant; sed eo quod ad conferendam justitiam egena & sterilia fuerint. Ibi enim Lex ceremonialis opponitur Legi morali cujus præcepta per se bona sunt, vitamque pariunt internam & spiritualem; contra verò ceremoniæ legales per se nec bonæ sunt, nec malæ, sed indifferentes. Quamvis autem justos*

ex se non facerent eos à quibus observabantur, bonæ tamen & optimæ fuerunt, quatenus signa erant prænuntia mysteriorum à Christo implendorum, qui est *finis legis*, ut ait Apostolus (Rom. 10. 14.) Interpretationem hanc tradunt plurimi Patres, tum Græci, tum Latini.

Obj. 2^o. Ea Lex mala erat quæ peccati & damnationis causa fuit: atqui Lex vetus peccati, &c. Lex enim *subintravit, ut abundaret delictum*. (Rom. 5. 20.) Lex dicitur ab Apostolo *ministratio mortis, ministratio damnationis*. (2. Cor. 3. v. 7. & 9.) Ergo, &c.

Resp. Dist. maj. Quæ peccati causa ex se fuit, conc. maj. causa, id est, occasio ex vitio hominis, neg. dist. pariter min.

Porro Lex, ut potè *sancta* ex Apostolo, per se non fuit causa peccati, quæ ad illum homines ex natura sua impulerit; verum ex Lege occasionem peccandi arripuit depravatio naturæ in vitium nitentis. Sic Superiorum mandata, licet bona, peccato locum dare solent, quatenus concupiscentiam freni impatientem irritant. Hanc fuisse Apostoli mentem satis indicant hæc ipsius verba: *Occasione accepta, peccatum per mandatum*, (id est, Legem) *operatum est in me omnem concupiscentiam*. (Rom. 7. 8.) Ardentius enim ea appetimus quæ nobis prohibentur.

Obj. 3^o. Lex Mosaica furorem vindictæ fovebat, permittendo scilicet ut oculos pro oculo, dens pro dente repeteretur à parte læsa; (Exod. 21.) ergo non fuit sancta.

Resp. Neg. ant. *Lex talionis*, ut ait Augustinus, *non fomes, sed limies furoris est*. (Lib. 19. contra Faustum, cap. 25. tom. 8. pag. 327.) Per eam quippè cautum fuit ne quis ab alio læsus, nimia vindictâ uteretur, & sic rudi populo constitutus est primus lenitatis gradus; Christianis autem majoris imponitur Lex perfectionis, dum jubentur ab omni vindictâ abstinere, Præterea *Lex talionis*,

ut observat Tertulianus, veluti quodam freno coerceretur aggrendi libido, adeo ut *licentia retributionis, prohibitio esset provocationis*. (Lib. 2. contra Marcion. cap. 18. pag. 390.)

Denique ibi privatis jus non conceditur, illatas sibi injurias propria autoritate (*par voie de fait*) ulciscendi, sed juridicè id fieri debebat. Lex erat civilis quæ poenam adversus ordinis publici perturbatores statuebat, & ejusdem naturæ ac leges criminales, quæ in societate quâlibet benè constituta in usu sunt.

Obj. 4^o. Pessima est Deoque indigna Religio, quæ præcipit ut Deo offerantur humana sacrificia: atqui id præcipiebat Religio Mosaica; ergo, &c.

Resp. Neg. min. 1^o. quia in Lege Mosaica de sacrificiis frequens est sermo, & variæ sunt præceptiones; quænam animalia Deo sint offerenda, quæ in eis dotes requirantur, quo tempore, quibus in circumstantiis, quo ritu fieri debeant, Lex minutatim describit: de victimis autem humanis Deo offerendis prorsus tacet. Porro satis demonstrat fidei illud hujusmodi sacrificia à Lege Mosaica nec præcipi, nec approbari.

2^o. Quia nusquam legitur sanctissimos veteris Testamenti viros & Israëlitarum Reges piissimos, Davidem, Josiam, Josaphat, Ezechiam, &c. Deo sanguinem humanum obtulisse. Quis verò crediderit viros tantâ pietate insignes hujusmodi sacrificia neglecturos fuisse, si de iis faciendis aliquod præceptum extitisset?

3^o. Quia Israëlitis sub gravissimarum poenarum comminatione vetat Deus, ne Chanaanæos imitentur qui filios & filias diis immolabant: *Non facies similiter Deo tuo; omnes enim abominationes quas averfatur Dominus, fecerunt, diis suis offerentes filios & filias comburentes igni*. (Deut. 12. 31.) Ex his omnibus manifestum est humana sacrificia à Lege veteri, nec præscripta, nec approbata fuisse, sed potius vetita.

Instab. 10. Sic præscribitur: *Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino, & omnis consecratio quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.* (Levit. 27. v. 28. & 29.) unde concludunt nonnulli Deistæ, juxta Legem Mosaicam, immolandos esse homines qui Deo fuerant voto consecrati.

Resp. duplex apud Judæos fuisse votum; alterum quod redimi poterat, alterum verò prorsus irrevocabile, juramento confirmatum, & quod redimere non licebat: hoc posteriori modo quilibet Israëlita potuit quæ sua erant Deo devovere, suam domum, suos agros, sua animalia, servos & filios. Animalia immunda vendebantur, eorumque pretium sanctuario destinatum erat; pura autem immolabantur; agri, domus, in templi & Ministrorum dominium cedebant. Homines autem hujusmodi voto consecrati non occidebantur, sed Templi ministerio per totam vitam addicti erant. Ita Samuel, antequam nasceretur, Domino consecratus est. Hæc autem verba: *Omnis consecratio quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur*, de iis tantum intelligenda sunt quæ licitam erat occidere: atqui Lege Mosaicæ vetitum erat ne homines Deo immolarentur, ut modo exposuimus; ergo præfata verba intelligi non debent de homine qui Deo consecratus fuerat.

Præterea Deistarum difficultas nititur præsertim vericulo 29. qui sic legitur in Vulgata: *Omnis consecratio quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.* Aliud autem exhibet textus originalis qui, teste erudito Houbigant, sic verti debet: *Quicumque ex hominibus anathemate devotus fuerit, non redimetur, sed morti dabitur;* non agitur ergo de hominibus in sacrificium offerendis, sed de iis quos solemniter anathemate, in pœnam scelerum morti devoverat auctoritas publica. Cujus

anathematis plurima sunt in Scripturis exempla. Sic Dens ipse Chananeos, in execrandorum quæ commiserant criminum vindictam, neci devoverat. Sic pœnale anathema in eos omnes constitutum fuit, qui idolatriæ rei essent, diisque alienis sacra facerent. (Exod. 22. — Deut. 13. v. 5 & 9.) Sic etiam generalia Israëlitarum comitia anathemati subjecerunt, ad trucidandosque sese obstrinxerunt, quotquot in Masphat non convenissent, ut adversus Benjamitas præliarentur. (Judic. cap. 21. v. 5) Quapropter ad interneconem ferro caesi sunt Jabita qui in locum conventum non sese contulerant. Quicumque hujusmodi anathemate percussus fuerant, sine ulla misericordia exterminabantur, nulloque pretio redimi poterant; in sacrificium verò minimè offerebantur. Quis enim pœnam mortis & sacrificium indiscriminatim accipiat? Inter utrumque profectò immane est discrimen; resque adeò discrepantes confundere, vel ignorantia, vel malæ fidei certum est argumentum.

Instab. 20. Sic narratur: *Jephthe votum vovit Domino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihi que occurrerit revertenti cum pace à filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino.... Reverente autem Jephthe, occurris ei unigenita filia sua;..... quæ visâ, scidit vestimenta sua, & ait: Heu! me, filia mea, decepisti me, & ipsa decepta es! aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero.* Hæc autem, postquam duobus mensibus virginitatem suam planxisset, reversa est ad patrem suum, & fecit ei sicut voverat, quæ ignorabat virum. (Judic. 2. v. 30 & seq.) Ergo, inquit Deistæ, filiam suam Deo immolavit Jephthe; ergo hujusmodi sacrificia per Legem Mosaicam factem erant licita.

Resp. 10. Etiam si certum esset Jephthæum filiam suam Deo immolasse, non idcirco causam suam

obtinerent Deistæ. Indè enim hoc unum colligi posset, nempe, Jephthæum, errante conscientia, & ardentiori inconsultoque zelo abreptum, contra Legem peccasse quæ hujusmodi sacrificia sub gravissimis poenis prohibuerat. Hinc Scriptores omnes qui Jephthæi filiam à patre suo mactatam opinantur, in eo consentiunt, quod victimam Deo ingratam obtulerit. Et verò si illud sacrificium Legi consentaneum fuerit, cur in ea re Jephthæus nullos habuit imitatores? Cur factum illud nunquam laudaverunt Scriptores sacri, tanquam insigne pietatis & fortitudinis exemplum?

Resp. 2^o. cum multis: Longè probabilius est non immolatam fuisse Jephthæi filiam, sed tabernaculi ministerio & perpetuæ virginitati addictam; 1^o. quia textus hebraicus ita se habet: *Quod egressum fuerit de foribus domus meæ in occursum meum, cum reversus fuero cum pace à filiis Ammon, offeram illud in holocaustum*; id est, si hujusmodi fuerit, ut licitè offerri possit, nec sit homo vel animal immundum. 2^o. Quia incredibile est Jephthæum latuisse Legem supra memoratam quæ severè prohibebat ne Deo immolarentur humana victimæ. 3^o. Quia Jephthæi filia dicitur per duos menses planxisse, non præmaturam mortem, sed virginitatem, id est, continentiam perpetuò servandæ necessitatem: hic enim status, ut norunt omnes, Judaicis mulieribus, quoddam erat dedecus & opprobrium. Cum ergo saltem dubium sit an Jephthæus filiam suam Deo immolaverit, & aliundè certò constet eum, hoc si fecerit, contra Legem peccasse, exemplum istud Deistas nihil omninò juvat.

Obj. 5^o. Lex Mosaica cupiditatem hominum irritabat, bona temporalia, tanquam virtutis mercedem promittendo; quæ tamen bona propter seipsa diligere non licitum est; quomodo igitur divina esse potuit Lex Mosaica?

Resp. 1^o. Hæc bona, licet infima, in suo tamen genere bona erant, iisque Judæi benè vel malè,

pro suo arbitrio, uti poterant. 2^o. Duplicis generis bona Deus Abrahæ & posteris ejus pollicitus est, alia spiritualia & æterna, imò seipsum, illis qui eum ex amore colerent: *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis*; (Genes. 15. 1.) alia terrena promittit carnalibus qui exterius in officio contineri non poterant, nisi hujusmodi bona comparandi spe, vel amittendi timore. 3^o. Hoc Dei consilium fuit, ut genus humanum peccato & dæmoni mancipatum, non statim, at sensim per varios progressus in filiorum libertatem traduceret. Porro ceteræ omnes gentes tantâ mentis cæcitate laborabant, ut bona temporalia à falsis suis numinibus expectanda esse existimarent. Sapientissimè igitur Deus populo rudi & carnali ista bona promisit & dedit, ut ea saltem ab ipso solo, non autem ab idolis postuleret, sicque à falsorum numinum cultu averteretur. Hanc rationem affert Augustinus. (Lib. 10. de civitate Dei cap. 14.) 4^o. Tandem non ideò bona temporalia Judæis promisit Deus, ut in iis affectum suum & finem ultimum constituerent; sed ut animum ad bona spiritualia & cœlestia, quorum erant quasi typus, erigerent. Sic terra Chanaan Regnum cœlorum, sic victoriæ de hostibus reportatæ triumphum de diabolo adumbrabant; & revera quotquot in populo Israëlítico spirituales erant, in hujusmodi bonis temporalibus, cœlestium imagines deprehendebant, eaque sola in votis habuere. Alii autem non divinis promissionibus, quas modo carnali accipiebant, at suâ tantum cupiditate decipiebantur. Ita variis in locis Augustinus.

Alias quasdam difficultates jam diluimus in Tractatu de Religione, ubi divinam esse Religionem Mosaicam demonstratum fuit. Eam à Deistarum argutiis & calumniis egregiè eleganterque vindicaram reperias in opere cui titulus: *Lettres de quelques Juifs Portugais & Allemands.*

ARTICULUS II.

Quosnam obligaverit lex vetus.

Lex vetus triplicis generis præcepta complectitur, nempe *moralia*, *ceremonialia* & *judicialia*, juxta illud Moysis: *Hæc sunt præcepta & ceremoniæ atque judicia, quæ mandavit Dominus Deus vester.* (Deut. 6. 1.) *Moralia* pertinent ad morum disciplinam, dicique solent *Decalogus*: eo quòd sint numero decem. *Ceremonialia* sunt ea quibus præscribuntur certi ritus ad Dei cultum spectantes, qualia sunt sacrificia. *Judicialia* sunt Leges civiles & politice, juxta quas regebatur Judæorum societas. Certum est omnes populos præceptis moralibus fuisse subjectos, non quidem vi Legis Mosaicæ, sed quatenus ad Legem naturalem pertinebant, quæ nullam patitur dispensationem. Quæstio igitur tantum esse potest, utrum alii, præter Hebræos, populi præceptis Legis Mosaicæ ceremonialibus & judicialibus obstringerentur.

PROPOSITIO.

Præcepta Legis Mosaicæ ceremonialia & judicialia solos obligabant Judæos.

Probatur. Præcepta Legis Mosaicæ ceremonialia & judicialia eos tantum obligabant, quibus imposita fuerant: atqui solis Judæis fuerant imposita, juxta illud Deuteronomii: *Hæc sunt verba quæ locutus est Moyses ad omnem Israël:* (cap. 1. v. 1.) *Quæ est alia gens sic incluta, ut habeat ceremonias justaque judicia?* (Ibid. cap. 4. v. 8.) Et verò si populos gentiles obligassent præcepta Legis Mosaicæ ceremonialia & judicia-

lia, quandiu vignerunt hujusmodi Leges, nemo potuisset sine earum observatione salvus fieri: atqui tamen aliter se res habuit, ut patet exemplo sanctissimi viri Job qui certè non fuit Israëlita, nec Legum illarum observator.

Dices: Si Lex vetus solos obligaverit Judæos, Gentilium qui sine ea salvi esse poterant, melior fuit conditio, quàm Judæorum: atqui id dicere nemo Christianus aufit; ergo, &c.

Resp. Neg. maj. Quia Gentiles Legis veteris lumine destituti, longè remotiores erant à salute, quàm Judæi quibus Lex antiqua veluti *pædagogus fuit in Christo*, ut ex fide justificarentur. (Gal. 3. 24.) In eum quippè finem data fuit Lex, ut per eam Judæi ad Christi mediatoris & salvatoris cognitionem deducerentur: *Finis enim Legis Christus.* (Rom. 10. 4.) Porro Lex Judæos variis modis ad Christum perduxit. 1^o Quia quæ populo Judaico contigerunt, totidem erant figuræ & imagines, quarum veritas in Christo implenda erat: *Hæc omnia in figura contingebant illis.* (1. Cor. 10. 11.) 2^o Quia omnes veteris Legis ceremoniæ Christum adumbrabant. Qua de re vide S. Thomam, (1. 2. q. 192.) ubi fusè exponit quid Legis Mosaicæ ritus circa Christum, vel ejus Ecclesiam præfiguraverint. 3^o Quia, ut ait idem Doctor, *postquam homo est instructus per Legem, convicta est ejus superbia de infirmitate, dum implere non poterat quod cognoscebat; (ibid. q. 98. art. 6. in corp.)* sicque admonebatur ut Salvatoris auxilium & gratiam imploraret.

Annotandum est autem non potuisse Gentiles Populo Judaico sese aggregare, eorumque Religionem amplecti, quin eo ipso totâ Lege Mosaicâ obstricti fuerint, ut patet ex cap. 12. Exodi, Quisquis circumcisus fuerat, totam Legem Mosaicam observare tenebatur, sicut tetti Legi Evangelicæ subjicitur quisquis Baptismum accepit.

ARTICULUS III.

Utrum abrogata fuerit Lex Mosaica, & quandonam desierit.

Lex abrogari dicitur; cum obligandi vim amittit. Certum est præcepta Legis veteris moralia non potuisse abrogari; pertinent enim ad Legem naturalem quæ est prorsus immutabilis. Tota igitur controversia Christianos inter & Judæos movetur de præceptis tum ceremonialibus, tum judicialibus.

PROPOSITIO I.

Lex Mosaica in iis quæ pertinent ad præcepta ceremonialia & judicialia, non erat perpetuè duratura, sed aliquandò abroganda.

Probatur 10. Lex ea non fuit in perpetuum constituta, cujus interitum Deus per Prophetas voluntatis suæ interpretes, sæpius prædixit: atqui Legis Mosaicæ interitum Deus, &c. 10. Enim sic prænnuntiatur: *Ecce dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Israël & domui Juda sædus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israël; dabo Legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* (Jerem. 31. v. 31. & seq.) Porrò Lex Judaica erat aliquandò interitura, si Deus promiserit novum secum Judæis sædus à priori diversum, esse initurum; atqui Deus per Jeremiam promiserat se, &c. ergo, &c.

20. Ex Prophetis patet gentes ad verum Dei cultum adducendas esse, ita ut unum in populum cum Judæis coirent, unanque cum eis societatem

& Ecclesiam constituerent. Loquetur pacem gentibus (Zachar 9. 10.) *Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* (Isa. 49. 6.) *Radix Jesse qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur.* (Ibid. cap. 11. v. 10.) *Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium: & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi, & dicent: Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob; & docebit nos vias suas.* (Ibid. cap. 2. v. 2.) In præfatis Prophetarum oraculis agitur de Religione ab omnibus populis suscipiendâ: atqui hæc diversa esse debuit à Religione seu Lege Judaica, quæ soli Populo Israëlitico imposta fuit, & cujus insuper ea erat natura & conditio, ut nullo modo potuerit ab omnibus gentibus observari: sic possibile non fuit ut omnium gentium homines ter in anno Hierosolymam adirent, sicut à Lege Mosaica præceptum est; sic etiam possibile non fuit ut gentes illæ Deo sacrificia juxta ritum Mosaicum offerrent; verabat enim Lex ne extra Hierosolymam sacrificaretur.

30. A Daniele prænnuntiatur urbis, templi, & sacrificiorum interitus: *Et civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo; deficiet hostia & sacrificium.* (cap. 9. v. 26. & 27.) Non minus apertum est istud Osee vaticinium: *Dies multos sedebunt filii Israël sine Rege, & sine Principe, & sine sacrificio, & sine altari.* (cap. 3. v. 4.) Hi porrò multi dies tunc tantum desinent, cum filii Israël ad Dominum suum convertentur. Juxta prophetiam hanc Judæorum sacrificia abolenda erant: atqui sacrificiorum extinctio Legis abrogationem importat. *Translatio enim sacerdotio, (idem dicas de sacrificio) necesse est ut & Legis translatio fiat* (Hebr. 7. 12.) Ergo Lex Mosaica erat aliquandò abroganda.

PROPOSITIO II.

Lex Mosaica reverà est abrogata.

Prob. 10. Iis everfis, sine quibus consistere non potest Lex seu Religio Mosaica, ea pariter concidat & abrogetur necesse est: atqui pluribus abhinc sæculis deleta sunt ea sine quibus, &c. Nam Religio Mosaica stare non potest sine sacerdotio, sine sacrificio, sine templo: atqui hæc omnia Judaicæ Genti jamdudum ablata sunt. Interiit sacerdotium, & quidem sine ulla restitutionis spe: Sacerdotes enim ex familia Aaron & Tribu Levi tantum assumi poterant; sed ita confusæ sunt & permixtæ Judæorum familiæ, ut quæ ex Tribu quisque oriundus sit planè nesciat. Apud eos etiam abolita sunt sacrificia: norunt enim Judæi sibi non licitum esse extra Templum Hierosolymitanum offerre sacrificia, & reverà nullum offerunt. Denique à mille & septingentis annis, funditus eversum est Templum, diruta civitas, populus autem patrio solo extorris, miseram sine certa fede vitam agit apud extraneos.

Prob. 20. *Translatio sacerdotio*, inquit Apostolus, *neceffe est ut & Legis translatio fiat.* (Hebr. 7. 12.) Atqui sacerdotium Aaronicum penitus translatum fuit, sive abrogatum; ergo & Lex Mosaica. Hinc Apostolus Romanis sine ulla exceptione dicit: *Non enim sub Lege estis, sed sub gratia cap. 6. 14.* Ecce ego Paulus dico vobis, *quoniam si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit* (Galat. 5. 2.)

Prob. 30. ratione. 10. Quia, accedente veritate, evanescit illius figura, sicut fulgente solis lumine, desinunt umbræ: atqui Lex vetus erat futurorum umbra, figura, exemplar: *Umbra habens Lex futurorum bonorum.* (Hebr. 10. 1.) *Hæc omnia in figura contingebant illis.* (1. Cor. 10. 11.) 20. Lex vetus instituta fuit instar pedagogi quo

Judæi ad Messiam perducerentur; atqui jamdudum advenit Messias, ut in Tractatu de Incarnatione probatum fuit; ergo jam inutilis est Lex Mosaica, & propter hanc inutilitatem abrogata.

Solvuntur objecta.

Obj. 10. Sic testatur Christus: *Nolite putare quoniam veni solvere Legem aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere;* (Matth. 5. 17.) ergo Lex vetus non abroganda erat.

Resp. Dist. ant. Non venit Christus solvere Legem, quoad præcepta moralia, & quoad ea quæ Lex significabat, conc. quoad præcepta ceremonialia & judicialia, neg.

Cum ad jus naturale quod prorsus immutabile est, pertineant Legis veteris præcepta moralia, eam in hac parte nec voluit, nec potuit Christus abrogare: nedum etiam Christus Legem Mosaicam solverit quoad ea quæ significabat, eam contra implevit, & veritatem figuris substituit, illa perficiendo quæ ceremonia legalibus adumbrata fuerant, & prophetarum oraculis prænuntiata. Sed ipsas Legis veteris ceremonias, & abrogandas, & abrogatas esse ex dictis satis manifestum est.

Obj. 20. Lex in æternum duratura dicitur: *Hic est liber mandatorum Dei, & Lex quæ est in æternum;* (Baruch. 4. 1.) ergo nec abroganda, nec abrogata fuit.

Resp. 10. Voces *æternum, sempiternum*, in Scripturis non semper significare durationem, quæ nullum finem sit habitura, sed interdum accipi pro longiori quodam tempore; sic Abraham promittitur terra Chanaan *in promissionem sempiternam*, (Genes. 17.) id est, quandiu stabit Judæorum Respublica; sic etiam de servo qui maluit Domino servire, quam anno septimo manumitti, dicitur: *Serviet tibi usque in æternum,* (Deut. 15. 17.) id est, totq. vitæ suæ tempore. Quo posito,

evanescit difficultas. Verba enim Baruch & alia similis, eo sensu intelligenda sunt, quod tandiu duratura esset Lex Mosaica, quandiu staret Judæorum Republica.

Resp. 4^o. Dist. ant. Lex in aeternum duratura dicitur, quoad præcepta moralia, conc. quoad ceremonias, neg.

Itaque cum præcepta moralia sint potissima Legis veteris pars, dicere potuerunt Scriptores facri eam perpetuo duraturam, id scilicet intelligendo de præceptis moralibus: sunt enim veluti compendiam Legis naturalis quæ omnium est temporum, nullamque mutationem admittit. Minimè verò loquuntur de ceremoniis Judaicis; hquidem eas abrogandas esse non semel prævniârunt.

PROPOSITIO III.

Lex vetus non abrogata est ante Christi mortem.

Prob. Ea Lex non abrogata fuit ante Christi mortem, quam Christus ad mortem usque suam observavit: atqui Christus Legem Mosaicam usque ad obitum suum impievit, cum circumcisus & oblatu in templo fuerit, & Pascha ceteraque Judæorum festa celebraverit; quinimò & servari iussit Legem Mosaicam: nam læproso sanato præcipit ut sacerdotem adeat, & munus Legè Moyfis præscriptum offerat. (*Matth. 8. 4.*) Præterea sic legitur: *Veni dies azymorum in qua necesse erat occidi Pascha.* (*Luc. 22. 7.*) Atqui id necesse non fuisset, si Legem Mosaicam jam abrogasset Christus; ergo ante ipsius mortem Lex extincta non fuit.

Dices 1^o. Baptismus fuit necessarius ante mortem Christi; ergo tunc inutilis & abrogata fuit Circumcisio, ac proinde Lex ipsa.

Resp. Neg. ant. cum S. Thoma: *Necessitas, inquit, utendi hoc Sacramento indicta fuit hominibus post passionem & resurrectionem (Christi) quia*

per Baptismum configuratur homo passioni & resurrectioni Christi, in quantum moritur peccato, & incipit novæ justitiæ vitam; & ideo oportuit Christum prius pati & resurgere, quàm hominibus indiceret necessitas se configurandi morti & resurrectioni Christi. (*3. part. q. 66. art. 2. in corp.*)

Inst. Necessarius fuit Baptismus ex quo tempore dixit Christus Nicodemo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* (*Joan. 3. 3.*) Atqui sententiam hanc longè antè mortem suam Christus pronuntiavit; ergo longè ante ipsius mortem necessarius fuit Baptismus.

Resp. Neg. maj. Præfata enim Christi verba quæ privatim Nicodemo dicta sunt, statim Baptismi necessitatem non induxerunt; sed referabantur ad tempus quo satis denuntiaturum esset suscipiendi Baptismatis præceptum, ita ut Christi sententiæ is fuerit sensus: cum promulgata fuerit recipiendi Baptismi lex, nemò spiritualiter renascatur, poterit introire in Regnum Dei. Hæc scilicet verba: *Nisi quis renatus fuerit, &c.* eodem modo sunt intelligenda, ac ista: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* (*Joan. 6. 54.*) Atqui posteriora hæc verba non significant eo ipso tempore suscipiendam esse Eucharistiam, siquidem nondum instituta erat; sed eam aliquando futuram esse necessariam præmonebat; eodem igitur sensu accipienda est hæc sententia, *Nisi quis renatus fuerit, &c.*

Dices 2^o. Apud Lucam dicitur: *Lex & Prophetæ usque ad Joannem.* (*cap. 16. v. 16.*) ergo tunc cessavit Lex Mosaica, cum Joannes prædicare cœpit.

Resp. Neg. conseq. Evangelicæ enim sententiæ genuinus sensus est, quod ad Joannem usque Lex & Prophetæ Christum prædixerint; Joannem verò ipsum præsentem demonstraverit his verbis: *Ecce*

Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Quæ interpretatio satis indicatur istis verbis: Omnes Prophetæ & Lex usque ad Joannem prophetaverunt. (Matth. II. 13.)

Quæres 1^o. quo tempore abrogata fuerit Lex vetus.

Resp. ea de re triplicem esse Theologorum opinionem.

OPINIO I. Sunt qui existiment Legem veterem in ipsa Christi morte fuisse abolitam. 1^o. Quia, ut ait Apostolus, *translato sacerdotio, necesse est ut & Legis Translatio, sive abrogatio, fiat*: atqui veteris Legis sacerdotium interit in morte Christi, novumque ipsi successit, cum scilicet Christus novæ Legis Pontifex corporis sui sacrificium Patri suo in cruce obtulit.

2^o. Quia hæc Christi morientis verba *consummatum est*, & veli in templo scissuram interpretantur SS. Patres de veteris Legis extinctione. *Dominus dixit: consummatum est*, inquit S. Thomas, & *idèd tunc cessare totaliter debuerunt legalia, quasi jam veritate eorum consummata, in ejus signum in passione Christi velum templi legiur esse scissum.* (1. 2. q. 103. art. 3. ad 2.) *Velum scinditur*, ait S. Ambrosius, *quo... Mysteriorum Synagoga profanatio declaretur.* (Lib. 10. in Luc. pag. II. n. 128.) *Velum templi scinditur, quia Synagoga honore nudatur, observatio antiqua dissolvitur.* (Serm. 153. in append. tom. 5. oper. S. Aug. n. 2.) *Aded tunc à lege ad Evangelium... evidens est scilicet translatio*, ait S. Leo, *ut emittente Domino spiritum, velum... visubitâ scinderetur.* (Serm. 66. de Passione, n. 17. cap. 3. tom. I. Edit. Quesnel. pag. 293. & 294.)

OPINIO II. Alii contendunt veterem Legem nonnisi in Feste Pentecostes fuisse abrogatam, vimque obligandi amisisse, quia tunc tantum Lex nova hominibus satis promulgata fuit, & obli-

gare cœpit. Tunc enim, adstante ingenti hominum multitudine, ex omni natione *quæ sub celo est*, Apostoli Spiritu Sancto repleti, tum fidei in Christum, tum Baptismi necessitatem solemniter declararunt. Nam, quærentibus Judæis quid ad salutem consequendam præstare deberent, S. Petrus ceterorum Apostolorum nomine respondit: *Pœnitentiam agite, & baptisetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum.* (Act. 2. v. 38.) Nihil verò simile ante Festum Pentecostes contigit; ergo tunc solum Lex nova, utpotè solemniter promulgata, obligare cœpit, & interit veteris servandæ necessitas, quæ proindè nonnisi in die Pentecostes abrogata fuit.

OPINIO III. Nonnulli duas priores sententias simul conciliant, & docent Legem veterem in se quidem abrogatam fuisse ipsâ Christi morte, propter rationes modò expositas, sed vim obligandi non amisisse, nisi in Feste Pentecostes, quo tempore Lex Evangelica fuit satis promulgata. Si autem illis objeceris duas illius opiniones partes secum pugnare, quia Lex quæ abrogata est, non obligat, & Lex quæ obligat, non abrogata est, tibi reponent hæc duo posse simul confociari: cujus concordie exemplum à Legibus civilibus petunt. Sicut Lex, inquit, in Consilio Principis in se abrogata, vim tamen obligandi retinet, eosdemque ac antea effectus parit, donec ejus abrogatio denunciata fuerit; sic Lex vetus in se, sive, ut aiunt, *radicaliter* abrogata fuit in morte Christi, & tamen vim obligandi non amisit, nisi in Feste Pentecostes, quo tempore ejus abrogatio, & novæ Legis necessitas solemniter promulgatæ sunt.

Observandum est autem novæ Legis obligationem non eodem tempore cœpisse pro toto orbe, sed eam prius inductam esse apud Judæos, quam apud Gentiles; prius viguisse in urbe Hierosolyma

locisque vicinis, quàm in remotioribus. Manifestum est enim novæ Legis cognitionem ad Judæos quibus primùm annuntiata, citius pervenisse quàm ad Gentiles; prius quoque ad Hierosolymæ habitatores, qui primi Apostolorum prædicationem audierunt, quàm ad alios ab ea urbe disjunctiores.

Quæres 2^o. utrùm culpabilis & illicita fuerit veteris Legis observatio, postquam abrogata est, & obligare penitus desit.

Resp. eam non fuisse statim illicitam; siquidem Apostoli post Spiritus Sancti in seipsos illapsum, legales quasdam ceremonias usurparunt, etiam iis in locis ubi obligare jam desierat Lex Mosaïca, post sufficientem novæ Legis promulgationem.

Sic S. Petrus testatur, *se nunquam manducasse omne commune & immundum*; (*Act. 10. 14.*) hæc tamen igitur abstinerat à cibis per Legem vetitis. Sic S. Paulus Timotheum ex matre Judæa & patre Gentili natum, *circumcidit propter Judæos qui erant in illis locis.* (*Ibid. cap. 16. v. 3.*) Sic Apostoli in Concilio Hierosolymitano congregati statuerunt, Christianis abstinendum esse ad tempus à sanguine & suffocato; (*Ibid. 15.*) quæ abstinencia una erat è ceremoniis legalibus. Iis autem ad tempus utendum esse prudenter judicaverunt, ut facilius ad Religionem Christianam adducerent Judæos, quæ eam primis hisce temporibus non suscepissent, si deserenda statim fuisset Lex Mosaïca, cujus autorem esse Deum merito perlati erant; ergo, &c.

Dices: Hæc observatio statim illicita fuit, quæ irritam facit Christi meritum: atqui legalium observatio, &c. juxta illud Apostoli: *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit*; (*Gal. 5. 2.*) ergo, &c.

Resp. Dist. min. Legalium observatio quæ adhibetur tanquam necessaria ad salutem, irritum facit

Christi meritum, conc. legalium observatio quæ ex prudenti œconomia adhibetur, neg. min.

Porro eò loci Galatas reprehendit Apostolus, qui à falsis quibusdam Doctoribus seducti, existimabant circumcisionis ritum ad salutem esse necessarium, ita ut sine eo Lex Evangelica non sufficeret ad justificationem. Errorem hunc profligat Apostolus, tanquam redemptioni Christi injuriosum: nunquam verò sapientem damnavit œconomiam, quæ identidem usurpantur ritus Mosaïci, ut à Judæorum animis evelleretur opinio quam ipsis malevoli quidam suggererant, scilicet Apostolos non minùs ritus Mosaïcos detestari, quàm impias Gentilium superstitiones. Si enim post Legis veteris abrogationem, & meritum Christi illius usum habuit illicitum, & meritis Christi contumeliosum, *decepit ergo Timotheum* (quem circumciderat) *& fecit nihil ei prodesse Christum*, inquit Augustinus. (*Epist. 82. n. 19. tom. 2. pag. 197.*)

CAPUT III.

De Lege nova, sive Evangelica.

DE Lege nova duplex erit articulus; in primo, ipsius nomen & naturam; in secundo, quomodo à Lege veteri differat exponemus.

ARTICULUS PRIMUS

De nomine & natura Legis novæ.

Lex nova multis donatur nominibus. Dicitur 1^o. *nova*, tum à suo effectu, quia hominem per